

КТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

НАТАЛІЯ ВАСИЛИНА: «ПОТРІБНО ПІДВИЩИТИ РОЛЬ НОТАРІАТУ В ЗАКОНОТВОРЧОСТІ КРАЇНИ»

Озираючись на минулий рік необхідно відзначити, що видався він дуже нелегким для нашої держави. Як і чим жили члени нотаріального співтовариства, з якими новими викликами зіткнулися, як вирішували складні проблеми? На ці та інші питання ми попросили відповісти Президента Нотаріальної палати України Наталію Василю.

– Наталіє Володимирівно, минув 2014 рік – непростий для нашої країни і нотаріального співтовариства зокрема. Як би Ви охарактеризували цей період у житті Нотаріальної палати України?

– Рік дійсно видався нелегким. Він поставив перед нотаріальним співтовариством країни нові виклики. Даваймо пригадаємо: рік тому 10 січня ми зібралися на позачерговий З'їзд нотаріусів України. Саме тоді були внесені зміни в Статут Нотаріальної палати, створені відділення НПУ в регіонах. Вважаю, в цьому і полягала найважливіша частина нашої роботи – організувати регіональні відділення, удосконалити нормативно-правове регулювання нотаріальної практики та інформаційного забезпечення.

В усіх областях країни відбулися загальні збори, на яких обрані голови і члени правління відділень НПУ, проведена їх державна реєстрація. Надзвичайно важливо те, що ми розробили кошторис доходів і витрат наших відділень, затвердили штатний розклад і створили міцну матеріальну базу для самостійності цих підрозділів. Тепер половина членських внесків залишається в регіонах – для цього був розроблений спеціальний механізм передачі засобів.

З метою оптимізації діяльності апарату НПУ, необхідності забезпечення економії коштів на утримання Апарату та підвищення продуктивності праці проведено організаційно-штатні зміни, зокрема: скорочено штатну чисельність, спрощено структуру з восьми до чотирьох підрозділів, уведено стимулюючу систему оплати праці, скориговано функціональність структурних підрозділів та розроблені нові посадові обов'язки тощо.

Хочу особливо відзначити: новообрані голови відділень Палати з самого початку енергійно взялися до роботи. Перш за все організували зв'язок з обласними засобами масової інформації. Адже нам постійно потрібен відкритий майданчик для обговорення з громадськістю найважливіших завдань законотворчості. Наші представники виступають на телебаченні, радіо, публікують статті в газетах і журналах для поширення серед населення правових знань. У кожного регіонального відділення Палати є власні сайти, де можна познайомитися з новинами законодавства.

Хотілося б окремо розповісти і про цікаві форми самоврядування, зокрема було створено п'ять нових комісій, які розширили сфери впливу нотаріату: з питань соціального захисту і професійних прав нотаріусів, співробітництва з органами державної влади і місцевого самоврядування, розгляду звернень громадян, інформаційної політики, запобігання та протидії корупції. Члени комісії організовують семінари, круглі столи, беруть участь разом з членами Ради НПУ в засіданнях, на яких розглядаються актуальні питання. Скажімо, минулого року на засіданнях Ради було прийнято 132 рішення, з яких переважна більшість виконані.

Варто відмітити ефективність роботи Комісії НПУ з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності (голова – приватний нотаріус Луцького міського нотаріального округу Волинської області Т.О. Ариванюк).

Комісією з питань професійної етики нотаріусів НПУ (голова – приватний нотаріус Бориспільського міського нотаріального округу В.В. Дідок) з метою оперативного вирішення питань та належного виконання покладених на Комісію функцій постійно проводяться засідання, в тому числі дистанційно. На засіданнях і в робочому порядку розглядалися звернення та надана головами Відділень інформація щодо питання дотримання нотаріусами правил професійної етики (на підставі витребуваних пояснень нотаріусів, висновків Голів відділень НПУ), приймалися рішення про наявність чи відсутність порушень у діях нотаріусів правил професійної етики (проекти відповідей заявникам погоджувались та готувались за допомогою засобів зв'язку).

Високу активність та позитивну роботу демонструє Комісія НПУ з розвитку фізичної культури, спорту, творчості та мистецтв (голова – приватний нотаріус

Білоцерківського міського нотаріального округу А.О. Поліщук). Членами Комісії організовані такі заходи: проведення Спартакіаду серед членів Нотаріальної палати України (відбулася 26-27 вересня 2014 року в м. Мелітополь Запорізької області); конкурс дитячого малюнка серед дітей нотаріусів України на тему «Світ очима дітей» (відбувся 26-27 вересня 2014 року в м. Мелітополь Запорізької області); благодійний аукціон серед нотаріусів з метою надання допомоги військовим та пораненим із зони АТО (відбувся 27 вересня 2014 року в м. Мелітополь Запорізької області), на якому було зібрано кошти у розмірі 12 200 грн. та перераховано КЗ «Обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» ДОР» тощо.

Активізовано роботу Комісії з міжнародного співробітництва Нотаріальної палати України (голова – приватний нотаріус Мелітопольського міського нотаріального округу Запорізької області О.А. Бєднов).

У рамках здійснення співпраці з Міжнародним союзом латинського нотаріату та його Комісіями підготовлено та надіслано запит до МСЛН стосовно оцінки Союзом законопроекту № 0985 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оформлення спадщини», а також звернення до Президента МСЛН з проханням винести на розгляд Асамблеї нотаріатів членів МСЛН питання про звільнення НПУ від сплати членських внесків у 2015 році у зв'язку із складною внутрішньополітичною та економічною ситуацією в Україні.

Можна сказати, що з організаційними завданнями ми впоралися: об'єдналися та згуртувалися. Тепер працюємо над тим, щоб підвищити правовий статус нотаріуса в суспільстві, а для цього нам необхідно взятися за законотворчу роботу, отримати підтримку від органів державної влади та депутатського корпусу.

– Одним із викликів минулого року для Нотаріальної палати України, напевно, стала робота в період окупації Криму і проведення АТО?

– Наші колеги в Криму і в зоні АТО опинилися в дуже складній ситуації: наслідки для нотаріату країни в цілому могли бути катастрофічними. Тому в Палаті була розроблена і затверджена «Стратегія стабілізаційної діяльності Нотаріальної палати України в умовах проведення антитерористичної операції в східних регіонах і набуття статусу тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і містом Севастополем», згідно з якою було проведено такі за-

ходи: правові консультації нотаріусів та громадян із зони АТО, ведення листування з Міністерством юстиції України з метою вирішення проблемних питань щодо нотаріальної діяльності в зоні проведення АТО, організовано збір коштів для військових на місцях, надавалась матеріальна допомога за рахунок коштів Всеукраїнської благодійної організації «Фонд допомоги нотаріусам» та інших джерел, не заборонених законом, на сайті НПУ розміщено та постійно оновлюються списки вакансій у державних нотаріальних конторах по областях для тимчасового працевлаштування нотаріусів зі східних регіонів, перелік нотаріусів України, які на добровільних засадах здійснюють безкоштовне нотаріальне засвідчення копій документів та оформлення спадщини за військовими загиблими під час проведення АТО, надавалась та надається інша можлива допомога для захисту прав, свобод та законних інтересів нотаріусів із зони АТО.

Ми повинні були надати істотну допомогу – правову і матеріальну – колегам, які опинилися в зонах окупації і бойових дій. Багато було дзвінків на спеціально створену «гарячу лінію» НПУ: колеги запитували про механізм припинення нотаріальної діяльності в зв'язку з проведенням АТО, здійснення нотаріальних дій і оформлення спадщини після загибелі наших бійців під час проведення АТО, користування єдиними і державними реєстрами на цій території, збереження нотаріальних архівів від знищення.

– Наталіє Володимирівно, в нотаріаті залишаються не вирішеними багато питань організаційного, законотворчого характеру. Позначте, будь ласка, пріоритетні напрями діяльності НПУ в 2015 році.

– Перш за все, ми зобов'язані виявляти ініціативи у законотворчому процесі країни. Адже хто, як не нотаріус, що об'єднує в своїй професії всі грані юриспруденції, може якнайповніше представити коментарі та пропозиції до того або іншого законопроекту? Аналізуючи повсякденну практику нашої роботи, з'ясували: найбільше запитань у громадян, якщо судити з їх звернень в НПУ, викликає оформлення спадкових справ. Це дійсно не проста для людей тема, тому нам необхідно вести активну роз'яснювальну роботу. На сьогодні нами забезпечується моніторинг законопроектів, які зареєстровані у ВР, готуються та направляються наші обґрунтування у випадках неприйнятності того чи іншого законопроекта, ми та-

кож розробляємо та надсилаємо власно підготовлені законопроекти для їх внесення суб'єктами законодавчої ініціативи. Зокрема, Нотаріальна палата України брала участь у розробці законопроектів та надавала свої зауваження і пропозиції щодо таких зареєстрованих у Верховній Раді України законопроектів: «Про внесення зміни до пункту 1 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо деяких питань спадкування» щодо набрання чинності» (реєстраційний № 1090); «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо місця відкриття спадщини» (реєстраційний № 1534); «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо нотаріальних послуг в органі місцевого самоврядування села, селища незалежно від наявності нотаріуса)» (реєстраційний № 1041) та інших.

Я вже говорила про те, що величезну допомогу в поширенні інформації серед нашого товариства відіграють сайти. У цьому напрямі теж є над чим попрацювати: прагнемо до відвертості, прозорості, максимального доступу нотаріусів і громадян до інформації НПУ.

Уведено в дію он-лайн голосування на інформаційному ресурсі Нотаріальної палати України, метою якого було виявлення актуальних тем для обговорення, що є одними із головних критеріїв у роботі нотаріуса. Протягом 6 місяців функціонування рубрики «Голосування» було проведено соціологічне дослідження щодо питань діяльності НПУ та нотаріату.

З аналізу матеріалів соціального дослідження можна дійти висновку, що інформаційний попит користувачів за перші 6 місяців роботи рубрики «Голосування» задовільний. 72% респондентів цілком задоволені роботою Нотаріальної палати України. Разом із тим, учасники опитування вказали на недоліки у взаємодії та співпраці нотаріусів з НПУ (голосування стосовно питання застосування електронного цифрового підпису). Зазначений метод опитування дозволяє виявити актуальні проблеми під час здійснення нотаріальної діяльності, а також основні потреби нотаріусів та свідчить про розвиток в позитивному напрямі самоврядування нотаріусів за професійною ознакою.

Торік ми налагодили нові міжнародні контакти із закордонними колегами. Нотаріуси України повинні активніше брати участь у роботі Комісій і робочих груп МСЛН, сприяти розвитку співпраці НПУ з нотарі-

атом зарубіжних країн, встановлювати зв'язки з іншими міжнародними нотаріальними організаціями. І, звичайно ж, продовжуватимемо роботу над професійним зростанням наших колег.

– Серед цих завдань Ви назвали участь в законотворчому процесі. Про що саме йдеться?

– Основною проблемою на практиці є неузгодженість законодавчих актів, ухвалення та намагання впровадити суто популістські акти, в т.ч. й стосовно нотаріальної діяльності.

Усі нотаріуси чекають чітких правових норм для виконання з метою забезпечення безспірності вчинюваних нотаріальних дій. Тому нотаріуси очікують, у першу чергу, приведення у відповідність між собою низки законів та нормативно-правових актів, пропозиції щодо яких було підготовлено робочою групою для підготовки змін до законодавства України, створеною у березні 2014 р. за ініціативою Міністерства юстиції України та НПУ. Серед цих пропозицій – розширення повноважень нотаріусів як державних реєстраторів, удосконалення чинних, наповнення та створення нових електронних реєстрів (наприклад, реєстру недієздатних та обмежено дієздатних осіб для захисту їх прав), дієвість впровадження електронного цифрового підпису, низка пропозицій щодо процедурних питань вчинення нотаріальних дій, діловодства тощо.

Важливим є й встановлення однозначності у питаннях оцінки майна, окремі моменти якого так і залишились не вирішеними.

Законодавчі ініціативи щодо передачі повноважень з оформлення спадщини від нотаріусів до сільських рад, які останнім часом були актуальні в парламенті, на жаль, є тільки політичними авантюрами для швидкого отримання балів перед виборами і не мають нічого спільного з обіцяним «поліпшенням» порядку оформлення спадкових прав на нерухомість для жителів сільських місцевостей. Дуже важливо, щоб такі речі більше не повторювалися.

У квітні минулого року фахівці НПУ разом з представниками Міністерства юстиції взяли участь у засіданні круглого столу, на якому між усіма його учасниками було досягнуто розуміння щодо необхідності внесення змін у Постанову правління Національного банку України «Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою» від 6 червня 2013 року. Вживаються заходи з усунення порушень Правил професійної етики нотаріусів, чинного законодавства Укра-

їни окремими банківськими установами, що практикують «акредитацію» нотаріусів.

Також ми надіслали 46 офіційних листів Президенту України, Прем'єр-міністрові, Голові Верховної Ради, Національному банку України, Фонду держмайна, Фіскальній службі і Міністерству юстиції України. У процесі листування отримали відповіді щодо питань взаємодії, узгодження планових аспектів нотаріальної діяльності. За дорученням Міністерства юстиції ми розробили завдання, необхідні для проведення кваліфікованого іспиту на право займатися нотаріальною діяльністю.

– Для всього вітчизняного нотаріального співтовариства дуже важливі зв'язки з колегами за кордоном. Торік склалися непогані контакти з нотаріусами різних країн. Розкажіть, будь ласка, про це детальніше.

– Спілкування з колегами країн далекого і ближнього зарубіжжя для нас – тема дуже перспективна. Попри те, що в нас різне законодавство, багато відмінностей, але міжнародний досвід, певні напрацювання в розвитку нотаріату наших зарубіжних колег неоціненні. Наші нотаріуси повинні дізнаватись про новини в професійній сфері з першоджерел. Треба якомога частіше брати участь у міжнародних заходах, зустрічатися з колегами на різних семінарах і симпозиумах. У цьому ключі працює міжнародна комісія НПУ, яку очолює приватний нотаріус Мелітопольського міського нотаріального округу Запорізької області О. Бєднов.

З метою розвитку співпраці з Міжнародним союзом латинського нотаріату та його Комісіями на постійній основі підтримувалось ділове спілкування, у тому числі з актуальних проблем діяльності українського нотаріату у сучасних умовах (станом на 10 грудня 2014 року документообіг склав 91 лист).

Здійснено організаційне та інформаційне забезпечення участі представників НПУ в роботі Комісії МСЛН, робочих груп та спільного засідання Генеральної Ради та Асамблеї нотаріатів членів МСЛН (1–4 травня 2014 р. м. Берн, Швейцарія; 8–11 жовтня 2014 р. м. Будапешт, Угорщина; 21–22 листопада 2014 року м. Барселона, Іспанія).

Організовано відбір та забезпечено виїзд кандидатів з числа молодих нотаріусів України (А.М.Усік – нотаріус Луцького міського нотаріального округу та І.М.Бернацька – нотаріус Острозького районного но-

таріального округу) на навчання до Міжнародного університету нотаріусів МСЛН (3-й випуск, 15-19 вересня 2014 р. м. Рим, Італія), кандидатам надано необхідне інформаційне та практичне сприяння в організації поїздки.

З метою активізації двостороннього співробітництва НПУ з нотаріатами зарубіжних країн вжито заходів з розвитку співробітництва з нотаріальними палатами Грузії, Литви, Естонії, Латвії, зокрема, здійснено відповідне організаційно-інформаційне супроводження представництва НПУ на таких міжнародних конференціях і науково-практичних семінарах: «Нотаріат на службі у сучасного суспільства», м. Тбілісі, 12-13 вересня 2014 року, де я виступила з доповіддю; «10 років членства Литви в Європейському Союзі: Литовський нотаріат – міст між Заходом і Сходом», м. Вільнюс, 20 жовтня 2014 року; «Латинський нотаріат у Росії: перспективи розвитку», м. Санкт-Петербург, 24 жовтня 2014 року; міжнародний семінар з питань посвідчення правочинів у сфері нерухомості, м. Єреван, 31 жовтня 2014 року.

Забезпечено організацію проведення спільної робочої зустрічі у Києві з представниками Литовської нотаріальної палати та МСЛН.

– Наталіє Володимирівно, в чому полягає робота НПУ з нотаріальним співтовариством і громадянами?

– Моє стійке переконання: наша професія абсолютно особлива. Нотаріусові потрібно володіти мало не взаємовиключними здібностями: бути обережним, але сміливим, скрупульозним, вдумливим і в той же самий час компанійським. Бути психологом, вміти налагодити контакт з дуже різними людьми. І ще, вміння працювати оперативно, приймати миттєві рішення, брати на себе відповідальність – завдання не легкі, наодинці з ними не завжди впораєшся. Тому досвід колег, професійна підтримка і можливість обговорити свої проблеми – неоціненні. У цьому і полягає завдання Нотаріальної палати – стати колективним професіоналом, здатним не лише допомогти кожному, але і разом генерувати ідеї, які зможуть поліпшити роботу всього співтовариства. Наша діяльність спрямована на те, щоб об'єднати всіх нотаріусів регіонів в єдину професійну організацію. Разом з цим нам необхідно підвищувати роль нотаріату в житті країни і забезпечувати захист соціальних інтересів працівників нотаріату.

Ні для кого не є секретом, що однією з найбільш гострих проблем українського суспільства залишається корупція. Ми переконані, що не можемо залишатися осторонь від боротьби з цим явищем. Не випадково одна з комісій НПУ так і називається «Комісія НПУ щодо запобігання та протидії корупції». Її очолює приватний нотаріус Дніпропетровського міського нотаріального округу В. Лозенко. Будь-яка скарга громадян або звернення нотаріусів, пов'язані з ознаками корупції, розглядаються негайно, приймаються конструктивні рішення, які стосуються недобросовісної діяльності колег, банківських установ, агентств нерухомості тощо.

Комісія провела також анонімне опитування нотаріусів, щоб проаналізувати і систематизувати випадки корупційних проявів. Спеціально для роботи з населенням у нас створена Комісія з питань розгляду звернень громадян, якою керує нотаріус Дніпропетровського міського нотаріального округу О. Бунякіна.

У НПУ запроваджено особистий прийом громадян мною як Президентом. Уведено в роботу корпоративний портал НПУ та забезпечено його діяльність у новому домені та на новому хостінгу. Удосконалено меню і розміщено понад 970 матеріалів, зокрема в рубриці «Новини» понад 100, в рубриці «Нотаріусам» понад 90, започатковано практику інтернет-спілкування на новоствореному Форумі НПУ, де відкрито 152 тем для обговорення нагальних питань та зареєстровано майже 700 учасників. На ньому всі відвідувачі можуть отримати відповідь на свої питання та взяти участь в обговоренні цікавих тем. Відкрито сторінки та групу на Twitter. Розроблено карту нотаріусів України та внесено дані про 3006 нотаріальних контор. Розроблені положення щодо функціонування корпоративних порталів НПУ – сайту та форуму.

Можу сміливо сказати, що жодне із звернень не залишилося без уваги: слідами листів були проведені перевірки і організовані індивідуальні консультації.

І наостанок хочу підкреслити, що ми пережили не легкий рік, який залишив нам у спадок багато невирішених питань, складних проблем. Хотілося б побажати всім колегам бадьорості духу, спокою і впевненості. Не сумніваюся: ми зможемо здолати грізні випробування разом – у нас міцна організація, висококваліфіковані фахівці і Закон.

– Дякую за цікаву бесіду.

Узяла інтерв'ю Тетяна Осадчук